

Slovensko nebolo v boji s pandémiou dostatočne transparentné, aj tak však patrí do prvej tretiny hodnotených štátov

V hodnotení transparentnosti opatrení na riešenie prvej vlny pandémie sa Slovensko zaradilo medzi 29 štátov s čiastočnou úrovňou dohľadu. Lepšie výsledky dosiahli len štyri štáty – Austrália, Nórsko, Peru a Filipíny. Horšie výsledky mali dve tretiny zo 120 hodnotených štátov. Slovensko zabodovalo pri informovaní potenciálnych žiadateľov o dotácie, informovaní o výške a štruktúre poskytnutej pomoci a tiež vďaka aktualizáciám prognóz vývoja ekonomiky a verejných financií. Naproti tomu Slovensko zaostalo najmä pri slabom zapojení parlamentu a občianskej spoločnosti do tvorby, monitoringu a implementácie opatrení, vláda tiež málo informovala o zdrojoch ich financovania.

TLAČOVÁ SPRÁVA, 25.5.2021

Vlády v takmer celom svete neboli dostatočne transparentné a zodpovedné pri tvorbe a zavádzaní opatrení zameraných na riešenie dopadov prvej vlny pandémie COVID-19. Výnimkou nebolo ani Slovensko, keď sa zaradilo do skupiny 29 štátov s čiastočnou úrovňou dohľadu.

V medzinárodnom porovnaní Slovensko napriek tomu nedopadlo zle. Vyššiu úroveň adekvátneho dohľadu dosiahli len štyri štáty – Austrália, Nórsko, Peru a Filipíny. Najvyššiu úroveň nedosiahol ani jeden zo 120 hodnotených štátov.

Do rovnakej skupiny ako Slovensko patrí napríklad aj Poľsko, Slovinsko, Francúzsko, Nemecko, Švédsko, Nový Zéland alebo USA. Naproti tomu viac ako dve tretiny štátov dosiahli iba obmedzenú alebo minimálnu úroveň hodnotenia.

V druhej najhoršej skupine štátov s obmedzenou úrovňou dohľadu sa umiestnilo 56 štátov, medzi nimi napríklad Česko, Rumunsko, Španielsko alebo Ukrajina. V skupine s najhorším hodnotením s minimálnou úrovňou dohľadu sa umiestnilo 31 štátov, medzi nimi viaceré africké štáty ale napríklad aj Maďarsko, India alebo Turecko.

Uvedené výsledky vyplývajú z hodnotenia medzinárodnej neziskovej organizácie International Budget Partnership. Hodnotenie je postavené na troch pilieroch – prístup verejnosti k relevantným informáciám, dohľad nad zavádzanými opatreniami a možnosti aktívneho zapojenia občanov pri ich tvorbe a monitoringu. Opatrenia boli hodnotené na základe jednotnej metodiky a podkladov zverejnených do konca roka 2020. Za Slovensko bol autorom hodnotenia inštitút INEKO.

Hodnotenie transparentnosti a zodpovednosti opatrení na riešenie pandémie

Úroveň dohľadu	Počet štátov	Vybrané štáty
Významná	0	-
Adekvátne	4	Austrália, Nórsko, Peru, Filipíny
Čiastočná	29	Brazília, Bulharsko, Čile, Francúzsko, Chorvátsko, Indonézia, Japonsko, Juhoafrická Republika, Kanada, Kolumbia, Kostarika, Malajzia, Mongolsko, Nemecko, Nový

		Zéland, Poľsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko, Spojené Kráľovstvo, Švédsko, Taliansko, USA
Obmedzená	56	Afganistan, Argentína, Arménsko, Bangladéš, Bolívia, Bosna a Hercegovina, Česko, Čína, Egypt, Ekvádor, Gruzínsko, Honduras, Južná Kórea, Kamerun, Kazachstan, Keňa, Maroko, Mexiko, Moldavsko, Namíbia, Nigéria, Pakistan, Rumunsko, Rusko, Somálsko, Španielsko, Srbsko, Thajsko, Vietnam, Ukrajina
Minimálna	31	Albánsko, Alžírsko, Angola, Burundi, Čad, Etiópia, India, Irak, Kambodža, Katar, Libanon, Maďarsko, Saudská Arábia, Sudán, Tadžikistan, Tanzánia, Tunisko, Turecko, Uganda, Venezuela, Zimbabwe

Zdroj: INEKO na základe hodnotenia International Budget Partnership

Silné stránky Slovenska

Slovensko v hodnotení získalo body napríklad vďaka informáciám poskytovaným prostredníctvom internetovej stránky ministerstva práce <https://www.pomahameludom.sk/> určenej pre potenciálnych žiadateľov o vybrané dotácie. Pozitívne bolo hodnotené aj pravidelné informovanie o výške a štruktúre poskytnutých dotácií na udržanie zamestnanosti podľa veľkosti firiem a sektorov, dobe spracovania žiadostí, počte podporených firiem a ľudí, ako aj informácie o počte a objeme vyplatených sociálnych dávok.

Vďaka aktualizáciám makroekonomických prognóz a prognóz vývoja verejných financií verejnosť poznala odhady dopadov pandémie aj prijímaných opatrení. Vládne rozhodnutia zavádzajúce dotácie na udržanie zamestnanosti či daňové opatrenia tiež obsahovali zdôvodnenie aj odhad počtu poberateľov a výdavkov zo štátneho rozpočtu.

Medzi silné stránky Slovenska patrí aj zverejňovanie informácií o verejnom obstarávaní, vďaka čomu je možné vyhľadávanie zákaziek a kontraktov. Zoznamy verejných obstarávaní síce neumožňujú vyhľadávanie zákaziek priamo súvisiacich s pandemiou, osobitne sa však dajú vyhľadať „priame rokovacie konania v dôsledku mimoriadnej udalosti“, ktoré boli počas pandémie často využívané.

V čom Slovensko zaostalo

Medzi hlavné nedostatky Slovenska patrilo slabé zapojenie parlamentu aj občianskej verejnosti pri tvorbe legislatívy a tiež pri implementácii a monitoringu zavedených opatrení. Transparentnosť zhoršovali najmä zrýchlené legislatívne konania, ktoré umožňovali vláde aj parlamentu prijímať zásadné opatrenia bez patričnej diskusie behom dvoch dní. V prípade dotácií na udržanie zamestnanosti vláda rozhodovala o podstatných podmienkach podpory priamo, bez účasti parlamentu.

Negatívne bol hodnotený aj chýbajúci audit implementácie opatrení zo strany Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ) a to, že neboli posilnené kapacity NKÚ za týmto účelom. Výnimkou bola správa NKÚ o výsledkoch kontroly v Správe štátnych hmotných rezerv SR v čase mimoriadnej situácie z decembra 2020, ktorá však nebola prerokovaná v pléne parlamentu.

Slovensko dostalo menej bodov aj za to, že vláda slabo zapájala občanov, mimovládne organizácie a združenia zastupujúce znevýhodnených občanov do tvorby, monitoringu a implementácie opatrení. Na vládnej úrovni bolo výnimkou zriadenie Permanentného krízového štábu a Ekonomického krízového štábu, kde mali zastúpenie vybraní odborníci a manažéri. Nedostatočný dohľad verejných

orgánov tiež čiastočne nahrádzali mimovládne organizácie, keď napríklad Transparency International Slovensko (TIS) zverejnila zoznam príjemcov dotácií na udržanie zamestnanosti.

Medzi ďalšie nedostatky patrili chýbajúce informácie o zdrojoch financovania jednotlivých opatrení. Napríklad pri dotáciách na udržanie zamestnanosti vláda neinformovala, do akej miery sú financované na úkor vyššieho deficitu verejných financií a do akej miery z eurofondov či iných realokácií v rámci štátneho rozpočtu.

Pri prijímaní veľkej garančnej schémy na podnikové úvery chýbal v legislatívnych podkladoch odhad, v akej výške budú čerpané úvery s garanciou štátu. V malej ani veľkej schéme tiež priebežne neboli zverejňované informácie o objeme a štruktúre už poskytnutých pôžičiek so štátnymi zárukami.

Slovensko stratilo body aj kvôli tomu, že vláda nezverejňovala aktualizácie odhadov počtu poberateľov jednotlivých dotácií a sociálnych dávok a s tým súvisiace aktualizácie odhadov verejných výdavkov. Pri poskytovaní sociálnych dávok ako napríklad pandemické ošetrovné a nemocenské tiež neboli zverejnené informácie o výške a štruktúre dávok v členení podľa pohlavia.

Kompletné informácie o výsledkoch hodnotenia a metodike: <https://internationalbudget.org/covid/>

Viac informácií poskytne:

Peter Goliaš, riaditeľ INEKO